

M. Pavlič, M. Markič*

ISTRAŽIVANJE KVALITETE SIGURNOSTI I ZDRAVLJA NA RADU KAO OSNOVE ZA NJEZINU KONTROLU

UDK 331.45/48:613.6
PRIMLJENO: 26.4.2007.
PRIHVAĆENO: 4.4.2008.

SAŽETAK: Osnovna je namjena istraživanja bila dobiti podatke i informacije o stajalištima struke o postojećoj kontroli poslovno-organizacijskog sustava sigurnosti i zdravlja u Republici Sloveniji (RS). U tu smo svrhu proveli kvantitativno istraživanje na nasumce odabranom uzorku od 280 izabranih stručnjaka koji su imali različita radna iskustva na području zaštite na radu. Anketni je upitnik obuhvaćao šest skupina pitanja kojima smo pokušali od anketiranih dobiti njihovo najobjektivnije poznavanje kvalitete sigurnosti i zdravlja na radu. Pored utvrđenih općenitih podataka i informacija o radnim iskustvima i stručnom statusu, dobili smo ocjenu o stanju kvalitete sigurnosti i zdravlja u RS, te ocjenu zadovoljstva stanjem sigurnosti i zdravlja na radu slovenskih radnika i njihovih poslodavaca. Izrađen je model nacionalnih prioriteta na području sigurnosti i zdravlja na radu koji bi trebao biti pomoć svima koji sudjeluju pri planiranju, provedbi i nadzoru tog područja, te se neprekidno trude povećati kvalitetu života i rada.

Ključne riječi: anketa, poslodavci, posloprimci, kvaliteta, prioritetni model, poduzeća i druge organizacije, stanje, stručna javnost, sigurnost i zdravlje, zadovoljstvo

UVOD

Kontrola cjelovitog sustava sigurnosti i zdravlja na radu, koja pored izvođenja tehničkih, obuhvaća i izvođenje drugih, npr. zdravstvenih, socijalnih, odgojnih, pravnih i drugih sigurnosnih radnji, bila bi i bez upotrebe suvremenih informacijskih pomagala, teško ili uopće neizvediva bez dobro pripremljenih polazišta za planove (npr. planiranje koristi i ciljeva), kao i programa na drugim dodirnim područjima (Markič, 1999.).

Stvaranje većeg broja boljih službi bio je cilj koji si je u ožujku 2000-te Europska unija postavila na lisabonskom Europskom savjetu. Sigurnost

i zdravlje bitni su elementi u smislu osiguranja kvalitete rada, a ujedno su to vrlo značajni indikatori u poruci Komisije «Investing in quality» (Investiranje u kvalitetu). Politika Europske unije o sigurnosti i zdravlju na radu mora držati korak s tim promjenama i novim zahtjevima u svrhu promoviranja «ugode na radu» (well being).¹ Sve je značajnija činjenica da je 1999. godine broj nezgoda na radu (u nekim državama članicama i u nekim granama) ponovno počeo rasti. Pored toga je u državama kandidatima prosječna učestalost nezgoda dosta veća od prosjeka u EU, prije svega zbog veće specijalizacije u područjima rada koja se tradicionalno smatraju visoko rizičnima (Eurostat, 2001.).

*Mr. sig. Miran Pavlič, Klinični center Ljubljana, Zaloška 2, 1000 Ljubljana (miran.pavlic@kclj.si), Slovenija, prof. dr. sc. Mirko Markič, Univerza na primorskem, Fakulteta za management Koper, Cankarjeva 5, 6000 Koper (mirko.markic@fm-kp.si).

¹Koncept «well being at work» (ugoda na radu) razvio je ILO-Međunarodna organizacija rada.

Poznata činjenica da su «novonastale» bolesti, kao što su stres, depresija, anksioznost, nasilje na radu, ucjene i zastrašivanja, «krive» za 18% svih problema koji su povezani sa zdravljem na radu; četvrtina od njih je uzrok za dvo- ili višednevno izostajanje s posla (*Eurostat, 1999.*). Te su poteškoće dvostruko češće na području prosvjete i u zdravstveno-socijalnim službama. Poteškoće su (više nego zbog izloženosti specifičnim rizicima) povezane s brojnim čimbenicima kao što su organizacija rada, specifičnost radnog vremena, hijerarhijski odnosi, umor na radu zbog prijevoza na posao, kao i zbog preuzimanja etičkih i kulturnih razlika unutar poduzeća itd. Tim je problemima potrebno obratiti posebnu pozornost u sklopu globalnog konteksta, kojeg ILO (MOR - Međunarodna organizacija rada) definira kao ugodu na radu – «well being».²

Za postizanje tog cilja potrebno je uključiti sve čimbenike - na primjer upravna tijela, socijalne partnere, poduzeća, osiguravajuća društva - i poticati njihovo međusobno djelovanje (*European Governance – a White paper, 2001.*). Socijalna agenda, koju je prihvatio Europski savjet u Nici, odredila je bitne elemente nove strategije Europske unije za pomoć pri predviđanju i reagiranju na promjene u radnoj okolini. Nova strategija je rezultat širokog spektra različitih pogleda na tu problematiku. Na primjer, Europski parlament je u vezi s rezolucijom o Socijalnoj agendi pozvao Komisiju da «uvede realnu strategiju Europske unije glede sigurnosti i zdravlja na radu, koja će se temeljiti na dostizanju zajedničkih prikladnih ciljeva, sadržavati akcijski plan za osiguranje implementacije, nadzora i vrednovanja postojećih direktiva, te uključivati dodatne zakonodavne inicijative o rizicima koje nisu dovoljno dobro (ili uopće nisu) pokrivena». Kao što su kožne bolesti zbog izloženosti sunčevim zrakama, stres, oštećenja mišićno-koštanog sustava i nove situacije na radu potaknule upotrebu analiza rizika kod preventivnog pristupa. Savjetodavni odbor za sigurnost, higijenu i očuvanje zdravlja na radu (The advisory committee on safety, hygiene and health protection at work – ACSHH), koji uključuje soci-

jalne partnere, iznio je svoje mišljenje u prosincu 2001. godine. Ta su forsirana savjetovanja postavila temelj za novu strategiju Europske unije za razdoblje 2002.-2006. koji uspostavlja skladan politički okvir i predlaže konkretne aktivnosti zajedno sa cjelokupnim rasporedom implementacije.

Pored toga su sigurna i zdrava okolina te organiziranost rada značajni čimbenici koji neposredno ili posredno utječu na uspješnost gospodarstva, negospodarstva i poduzeća. Uska veza između sigurnosti i zdravlja na radu i konkurentnosti, kompleksnija je od postizanja usklađenosti s propisima (*COM, 2002.*). Što se tiče gospodarstva (ekonomije), «nekvaliteta» rada izražena je kao gubitak gospodarske moći, npr. u 500 milijuna izgubljenih radnih dana u 1999. godini, kao posljedice nezgoda na radu ili zdravstvenih poteškoća – u troškovima osiguranina i potpora, što predstavlja veliki financijski teret za poduzeća. Više od 350.000 ljudi bilo je prisiljeno promijeniti službu, radno mjesto ili radno vrijeme, gotovo 300.000 ih ima različite stupnjeve radne nesposobnosti, a od toga je njih 15.000 trajno isključenih iz procesa rada, tj. nesposobno za rad. Čak i ako ne uzmemo u obzir velike osobne tragedije koje su s tim povezane, to predstavlja gubitak izvora radne snage, posebno, ako uzmemo u obzir starenje radne populacije (*Eurostat, 2001.*). U globalnom gospodarstvu bismo lako mogli reći da ti troškovi postaju breme za sve (*Bilban, 2006.*).

Nacionalna vizija jasno izražava strategiju i nudi ciljeve i mjere nacionalnog programa sigurnosti i zdravlja na radu³ (*Markič, 1999.*). S tim se ciljevima potom lako poistovjete vladine institucije, poslodavci, posloprimci, sindikati i stručne institucije. Oni također podupiru veće sudjelovanje, inovativnost i aktivnost pri razvijanju najučinkovitijih načina za postizanje zacrtanih ciljeva.

Prije planiranja ciljeva valja utvrditi postojeće stanje gledano iz različitih kuteva. Ustanoviti to stanje nije ni lagano niti razumljivo, jer svatko tko sudjeluje u projektiranju, planiranju, provedbi ili

²Ugoda na radu je stanje u kojem su u pravoj mjeri zadovoljene fizičke, psihičke i socijalne potrebe.

³Sustav sigurnosti i zdravlja na radu je podsustav države kao cjeline i sastavni dio poslovnih sustava koji imaju svoju svrhu i ciljeve. Razvoj sustava mora se temeljiti na kreativnosti (viđenju, odnosno viziji struke u budućnosti), a ne na rutinerstvu, odazivu na zahtjeve zakonodavstva.

kontroli sigurnosti i zdravlja na radu raspolaže s različitim znanjima, spoznajama i vrijednostima. Budući da je istraživanje postojećeg stanja moguće provesti na različite načine (kvantitativno i kvalitativno istraživanje) i iz različitih područja (npr. tehničkog, zdravstvenog, pravnog, sociološkog, organizacijskog itd.), samo cjelovit uvid u neku aktivnost daje najpotpunije početno stanje. Istraživanja će pomoći pri prikupljanju informacija i savjeta potrebnih za određivanje prednosti na području sigurnosti na radu, pri planiranju praktičnih preventivnih mjera.

U nastavku ćemo, na temelju znanstvenih metoda koje su uključivale proučavanje dokumentacije, dostupnih podataka, primjenu dostupnih podataka, prikupljanje podataka o stajalištima predstavnika struke – znanosti sigurnosti na radu, predstaviti istraživanje o ocjeni stanja sigurnosti i zdravlja u Republici Sloveniji sa stajališta struke – znanosti, te oblikovati smjernice za operativno provođenje planiranog.

METODOLOGIJA

Istraživanje je bilo provedeno putem pisane ankete zatvorenog tipa pitanja. Anketa zatvorenog tipa pitanja obuhvaćala je šest skupova pitanja s kojima smo htjeli dobiti osnovne podatke i informacije o stanju sigurnosti i zdravlja na radu u Republici Sloveniji. U prvom skupu pitanja tražili smo podatke o radnim iskustvima anketiranih te ih pitali koliko se godina bave zaštitom i zdravljem na radu kao pozivom (odgovore smo razvrstali u šest razreda koji su bili ovisni o radnim iskustvima anketiranih na području zaštite na radu). Sljedeće pitanje bilo je povezano sa strukovnim statusom anketiranih (anketirani je imao mogućnost da se razvrsta u skupinu 1) inženjer sigurnosti – stručni radnik zaštite na radu u poduzeću ili nekoj drugoj organizaciji), 2) inženjer sigurnosti zaposlen u poduzeću s dozvolom za rad u području zaštite na radu, 3) inženjer sigurnosti s.p. (s.p. = samostalni poduzetnik), odnosno nositelj djelatnosti zaštite na radu, te 4) savjetnik, inspektor, zaposlenik u službi ministarstva, predavač). Treće pitanje bilo je općenito, ali sadržajno, a odnosilo se na procjenu stanja sigurnosti i zdravlja na radu anketiranih. Stanje sigurnosti

i zdravlja na radu bilo je moguće ocijeniti ljestvicom od pet stupnjeva (stanje je: bolje, slično, slabije, usporedivo sa SFRJ, slabije nego u SFRJ). Ocjenu djelatnosti institucija na području sigurnosti i zdravlja na radu u Republici Sloveniji dobili smo četvrtim pitanjem, koje je obuhvaćalo 21 potpitanje. Anketirani su imali na izbor ocjene od 1 do 5 pomoću kojih su ocjenjivali djelatnost institucija na području sigurnosti i zdravlja na radu (od npr. rada stručnih društava, preko ocjene pravne uređenosti i usklađenosti područja zaštite na radu u RS, pa do zadovoljstva istraživačkim radom na području zaštite na radu). Sastav petog i šestog pitanja bio je povezan s dobivanjem podataka i informacija o zadovoljstvu slovenskih radnika i njihovih poslodavaca stanjem sigurnosti i zdravlja na radu u njihovom gospodarskom društvu, zavodu ili drugoj organizaciji.

Upitnici su poslani u lipnju 2003. na 280 dijelom nasumce odabranih imena iz baze podataka Saveza društava inženjera sigurnosti Republike Slovenije. U čitavoj populaciji, koju smo izabrali iz baze podataka Saveza društava inženjera sigurnosti Republike Slovenije, bilo je cca 750 imena koja sačinjavaju članstvo regionalnih društava i to ljubljanskog, mariborskog, celjskog, gorenjskog, goriškog, obalno-kraškog, te društava iz Novog Mesta i Murske Sobote. Mjerodavan uzorak dobili smo tako da smo proporcionalni broj anketiranih izabrali s obzirom na udio, odnosno broj članova u pojedinom regionalnom društvu, te tako dobili 280 anketiranih. Vraćeno je 114 upitnika, što predstavlja 41% svih poslanih upitnika i ujedno čini zadovoljavajući uzorak za analizu, pouzdanost i valjanost (*Easterby, Thorpe, Lowe, 2002.*).

Osnovna namjena i s njom povezano ishodišno istraživačko pitanje bilo je: Kakvo je stajalište struke sigurnosti i zdravlja na radu u RS⁴ (*Gspan, 1996.*) o postojećem sustavu sigurnosti na radu?

⁴Nositelji struke - znanosti sigurnosti na radu su nedvojbeno prije svega inženjeri sigurnosti i diplomirani inženjeri sigurnosti koji dobivaju profesionalna znanja završetkom studija na Fakultetu za kemiju i kemijsku tehnologiju, Odjel za tehničku sigurnost, Sveučilišta u Ljubljani. Djelatnosti koje proizlaze iz struke - znanosti samo su plod razvoja struke - znanosti i kulture sigurnosti u društvu. Propisane djelatnosti su dio aktivnosti koje također proizlaze iz struke, ali su više ili manje ovisne o društvenim okvirima koje određuju doneseni propisi i koji se s tim propisima mijenjaju. Trenutno su određene člankom 19. Zakona o sigurnosti i zdravlja na radu (Ur. list RS, br. 56/99.).

Cilj istraživanja bio je dobiti informacije i stajališta struke sigurnosti i zdravlja na radu za njihovu kasniju primjenu u prijedlogu nacionalnog programa sigurnosti i zdravlja na radu.

Statističku smo analizu na temelju dobivenih podataka i informacija od anketiranih obradili pomoću programskog paketa SPSS. Statistička analiza temeljila se na bivariatnoj analizi pitanja.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Uzorak čini doista raznolik spektar anketiranih, jer je 78% iskusnih stručnjaka; 36,5% je takvih koji se tim poslom bave od 11 do 20 godina; 28,7% onih koji se time bave od 21 do 30 godina, te 13% takvih koji se time bave više od 31 godinu; 0,9%, odnosno samo jedan anketirani, bavi se time manje od jedne godine, 5,2% od 1 godine do 5 godina, te 15,7% od 6 do 10 godina.

Tablica 1. Radna iskustva anketiranih na području sigurnosti na radu

Table 1. Work experiences of the questionnaire participants in the area of occupational safety

Koliko se godina profesionalno bavite sigurnošću i zdravljem na radu?

		Učestalost	Postotak	Važeći postotak	Kumulativni postotak
Važeće	do 1 g.	1	,9	,9	,9
	1 do 5 g.	6	5,2	5,2	6,1
	6 do 10 g.	18	15,7	15,7	21,7
	11 do 20 g.	42	36,5	36,5	58,3
	21 do 30 g.	33	28,7	28,7	87,0
	31 g. i više	15	13,0	13,0	100,0
	Ukupno	115	100,0	100,0	

Tablica 2. Stručni status anketiranih

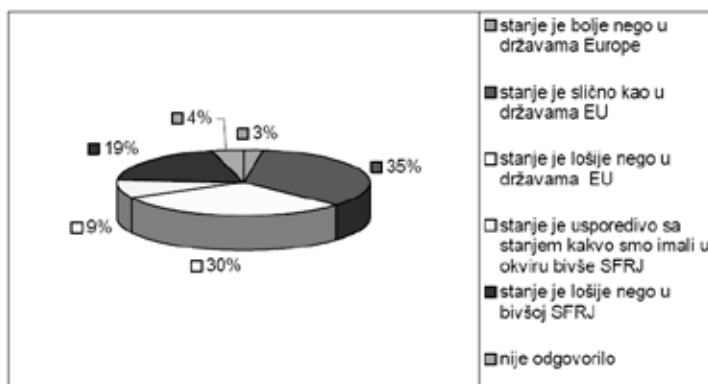
Table 2. Professional status of the participants

Sigurnošću i zdravljem na radu bavite se kao:

		Učestalost	Postotak	Važeći postotak	Kumulativni postotak
Važeće	Inženjer sigurnosti – stručni radnik zaštite na radu, u poduzeću ili drugoj organizaciji	62	53,9	57,4	57,4
	Inženjer sigurnosti zaposlen u poduzeću s dozvolom za rad u području zaštite na radu	20	17,4	18,5	75,9
	Inženjer sigurnosti s.p., odnosno nositelj djelatnosti zaštite na radu	12	10,4	11,1	87,0
	Savjetnik, inspektor, zaposlen u službi ministarstva, predavač	14	12,2	13,0	100,0
	Ukupno	108	93,9	100,0	
Nedostaje	Sustav	7	6,1		
Ukupno		115	100,0		

Među anketiranimi najveći je udio, 53,9%, bio onih, koji rade kao inženjeri sigurnosti – stručni radnici za zaštitu na radu u poduzeću ili drugoj organizaciji, 17,4% onih koji rade kao inženjeri sigurnosti zaposleni u poduzeću s dozvolom za rad na području zaštite na radu, 10,4% onih koji rade kao inženjeri sigurnosti s.p., odnosno kao nositelji djelatnosti zaštite na radu, 12,2% onih koji rade kao savjetnici, inspektori, zaposlenici u službi ministarstva, predavači, a 6,1% nije se izjasnilo o zaposlenju.

Mišljenja glede stanja u usporedbi s Europskom unijom bila su dosta podijeljena. Oko 35% stručne javnosti smatra da je stanje na području sigurnosti i zdravlja na radu u RS slično stanju u EU, 3% smatra da je u cjelini bolje, istovremeno pak 30% svih odgovora ukazuje da je stanje lošije nego u EU, a 9% ih smatra da je usporedivo sa stanjem u bivšoj SFRJ.



Slika 1. Ocjena sigurnosti i zdravlja na radu u RS

Figure 1. Assessment of occupational safety and health in Slovenia

Zanimljivo je također to da većina anketiranih, oni koji imaju 11 do 30 ili više godina radnog staža (za koje se lako može zaključiti da s najviše kredibiliteta procjenjuju kako bivši tako i sadašnji sustav sigurnosti na radu), smatraju da je stanje na području sigurnosti i zdravlja na radu lošije nego u bivšoj SFRJ. Takvih je bilo ukupno 19%. Ako pretpostavimo da odgovori izražavaju zadovoljstvo, odnosno nezadovoljstvo struke glede sigurnosti i zdravlja na radu i da polariziramo te odgovore, dobili bismo 38% odgovora u smislu da je stanje sigurnosti i zdravlja na radu u RS bolje, odnosno usporedivo s EU, a 58% je onih koji misle da je stanje lošije nego u EU - slično stanju u bivšoj SFRJ,

odnosno lošije. O tom se pitanju 4% anketiranih nije odredilo.

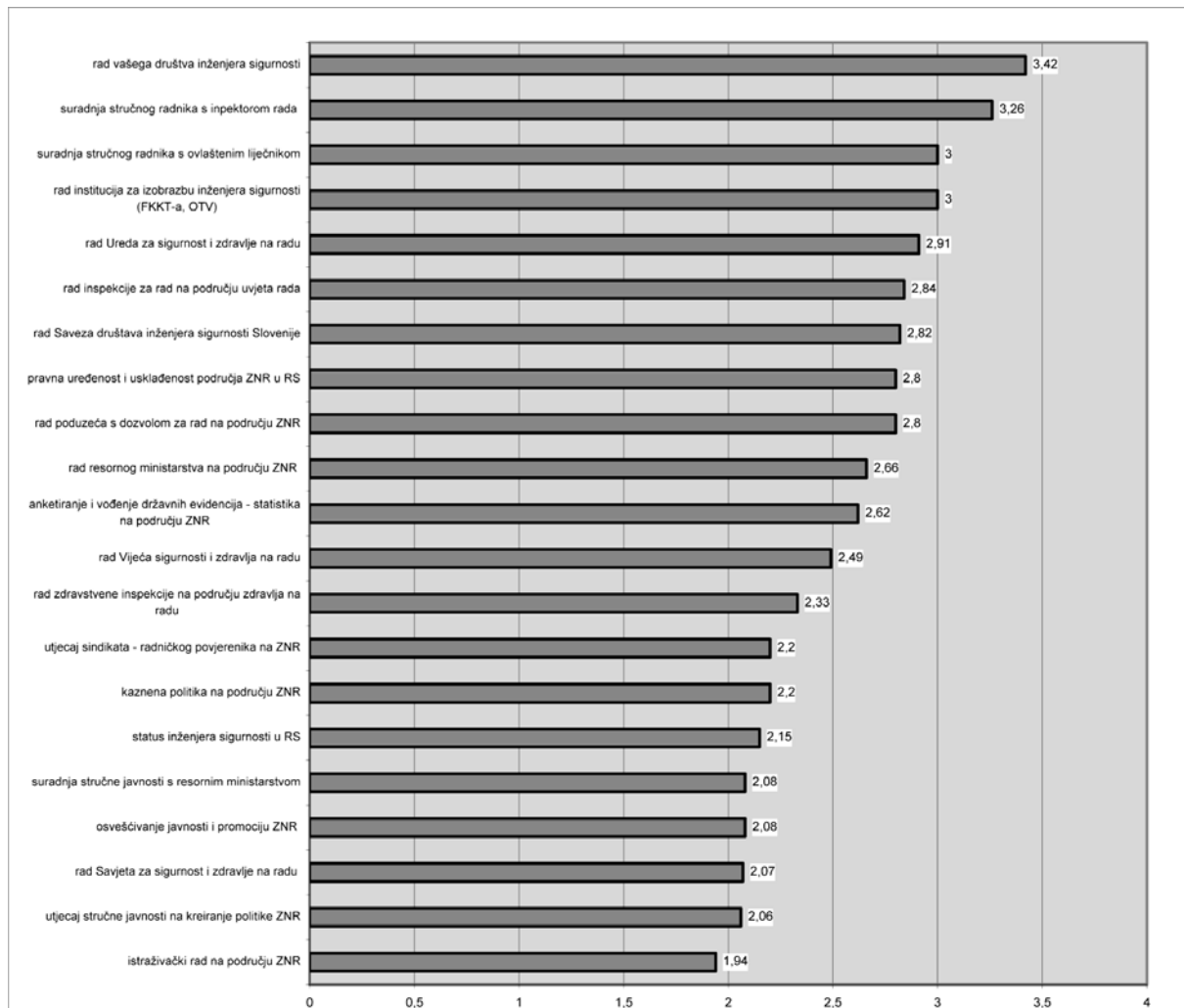
Odgovori struke ukazuju na određeni pesimizam u vezi sa stanjem sigurnosti i zdravlja na radu u razdoblju nakon osamostaljenja.

Na postavke u četvrtom pitanju anketirani su u prosjeku odgovarali dosta slično, malo odstupa skupina inženjera sigurnosti zaposlenih u poduzeću s dozvolom za rad na području zaštite na radu, jer u prosjeku ocjenjuju lošije nego ostale tri skupine

Anketirani su općenito zadovoljni s djelom institucija, navedenih u upitniku, većinom daju zadovoljavajuće odgovore, u malom broju primjera loše (prije svega druga skupina zaposlenih).

Malo je slabije bila ocijenjena kaznena politika v6_11, jer su je većinom ocijenili s ocjenom vrlo loše i loše; isto su tako loše ocijenjena pitanja v6_12 – Osvješčivanje javnosti i promocija zaštite na radu i v6_14 – Istraživački rad na području zaštite na radu, pri čemu je većina anketiranih u sve četiri skupine dala ocjene vrlo loše ili loše.

Lošim ili vrlo lošim ocjenama ocijenili su anketirani postavke v6_17 – Sudjelovanje stručne javnosti u resornim ministarstvima, i v6_18 – Status inženjera sigurnosti u RS, zatim v6_19 – Utjecaj sindikata – povjerenika radnika za zaštitu na radu i v6_20 – Utjecaj stručne javnosti na kreiranje politike VZD.



Slika 2. Ocjena javnih institucija na području sigurnosti i zdravlja na radu
 Figure 2. Assessment of public institutions for occupational safety and health

Na 5. pitanje - *Kako bi sa gledišta zaštite na radu ocijenili zadovoljstvo slovenskih radnika na radu?* - anketirani su odgovorili ovako:

- unutar prve skupine (inženjeri sigurnosti, stručni radnici zaštite na radu u poduzeću ili drugoj organizaciji) njih 29,3% smatra da su radnici zadovoljni, 44,8% ih smatra da je zadovoljstvo sve manje, 20,7% smatra da nisu zadovoljni, 3,4% nema svoje stajalište, a 1,7% misli nešto drugo;
- iz druge skupine (inženjeri sigurnosti zaposleni u poduzeću s dozvolom za rad na području zaštite na radu) 15,8% smatra da su radnici zadovoljni, 31,6% smatra da je

zadovoljstvo sve manje, 47,4% smatra da nisu zadovoljni, a 5,3% nema stajalište;

- iz treće skupine (inženjeri sigurnosti, s.p. odnosno nositelji djelatnosti usluga poslova zaštite na radu) ima 8,3% onih koji smatraju da su zadovoljni, 58,3% ih smatra da se zadovoljstvo smanjuje, a 33,3% smatra da nisu zadovoljni;
- unutar četvrtke skupine (savjetnik, inspektor, zaposlenik u službi ministarstva, predavač) 21,4% je onih koji smatraju da su zadovoljni, 35,7% ih smatra da je zadovoljstvo sve manje, 35,7% nije zadovoljno, a 7,1% nema svoje mišljenje.

Općenito, postotci pokazuju da 23,3% smatra da su zadovoljni, 42,7% smatra da je zadovoljstvo sve manje, 29,1% ih nije zadovoljno, 3,9% nema svoje mišljenje, a 1% misli nešto drugo.

ni, 39,3% smatra da su zadovoljni, 12,5% smatra da nisu zadovoljni, 19,6% to ne zanima, 12,5% nema mišljenja, a 12,5% misli nešto drugo;

Tablica 3. Zadovoljstvo slovenskih radnika s gledišta sigurnosti na radu

Table 3. Satisfaction of Slovenian workers with occupational safety

			Kako bi s gledišta zaštite na radu ocijenili zadovoljstvo slovenskih radnika na radu?					Ukupno
			Zadovoljni su	Zadovoljstvo je sve manje	Nisu zadovoljni	Ne znam	Drugo	
Sa sigurnosti i zdravljem na radu bavite se kao:	Inženjer sigurnosti – stručni radnik zaštite na radu u poduzeću ili drugoj organizaciji	Proračun % unutar	17	26	12	2	1	58
		Sa sigurnosti i zdravljem na radu bavite se kao:	29,3%	44,8%	20,7%	3,4%	1,7%	100,0
	Inženjer sigurnosti zaposlen u poduzeću s dozvolom obavlj. zaštite na radu	Proračun % unutar	3	6	9	1	0	19
		Sa sigurnosti i zdravljem na radu bavite se kao:	15,8%	31,6%	47,4%	5,3%	,0%	100,0%
	Inženjer sigurnosti s.p., odnosno nositelj djelatnosti zaštite na radu	Proračun % unutar	1	7	4	0	0	12
		Sa sigurnosti i zdravljem na radu bavite se kao:	8,3%	58,3%	33,3%	,0%	,0%	100,0%
	Savjetnik, inspektor, zaposlen u službi ministarstva, predavač	Proračun % unutar	3	5	5	1	0	14
		Sa sigurnosti i zdravljem na radu bavite se kao:	21,4%	35,7%	35,7%	7,1%	,0%	100,0%
Ukupno		Proračun % unutar	24	44	30	4	1	103
		Sa sigurnosti i zdravljem na radu bavite se kao:	23,3%	42,7%	29,1%	3,9%	1,0%	100,0%

Na 6. pitanje - *Kako su po vašem mišljenju slovenski poslodavci zadovoljni stanjem zaštite na radu u njihovom gospodarskom društvu, zavedu ili drugoj organizaciji?* - anketirani su odgovorili sljedeće:

- unutar prve skupine (inženjeri sigurnosti, stručni radnici zaštite na radu u poduzećima ili drugim organizacijama) njih 3,6% smatra da su radnici vrlo zadovoljni

- u drugoj skupini (inženjeri sigurnosti zaposleni u poduzeću s dozvolom za obavljanje aktivnosti u zaštiti na radu), nitko ne misli da su radnici vrlo zadovoljni, 50% ih smatra da su zadovoljni, nitko ne smatra da nisu zadovoljni, 45% to ne zanima, 5% ih nema svoje mišljenje i nitko ne misli nešto drugo;

- u trećoj skupini (inženjeri sigurnosti s.p., odnosno nositelji djelatnosti zaštite na radu) nitko ne smatra da su radnici vrlo zadovoljni, 58,3% ih smatra da su zadovoljni, 25% smatra da nisu zadovoljni, a 16,7% to ne zanima;
- u četvrtoj skupini (savjetnik, inspektor, zaposlenik u službi ministarstva, predavač) nitko ne smatra da su radnici vrlo zadovoljni, 71,4% ih smatra da su zadovoljni, 21,4% to ne zanima, a 7,1% misli nešto drugo.

Općenito, postotci pokazuju ovo: 2% smatra da su vrlo zadovoljni, 48% smatra da su zadovoljni, 9,8% smatra da nisu zadovoljni, 24,5% to pitanje ne zanima, 7,8% nema svoj stajalište, a 7,8% misli nešto drugo.

DISKUSIJA

Uzorak predstavlja zaista raznolik spektar anketiranih, jer je 78% dosad već iskusnih stručnjaka, 36,5% je onih koji se sa sigurnošću na radu bave od 11 do 20 godina, 28,7% takvih koji se time bave 21 do 30 godina, 13% onih koji se time bave više od 31 godinu, 0,9%, odnosno jedan anketirani bavi se time do jedne godine, 5,2% od 1 godine do 5 godina, te 15,7% od 6 do 10 godina.

Među anketiranima je najveći udio, 53,9% onih koji rade kao inženjeri sigurnosti – stručni radnici za zaštitu na radu u poduzeću ili nekoj drugoj organizaciji, 17,4% je onih koji rade kao inženjeri sigurnosti zaposleni u poduzeću s dozvolom za rad na području zaštite na radu,

Tablica 4. Zadovoljstvo slovenskih poslodavaca stanjem zaštite na radu

Table 4. Satisfaction of Slovenian employers with occupational safety

			Kako su po vašem mišljenju slovenski poslodavci zadovoljni stanjem zaštite na radu u svojem poduzeću, društvu, zavodu...						Ukupno
			Vrlo su zadovoljni	Zadovoljni su	Nisu zadovoljni	Ne zanima ih	Ne znam	Drugo	
Sa sigurnosti i zdravljem na radu bavite se kao:	Inženjer sigurnosti – stručni radnik zaštite na radu u poduzeću ili drugoj radnoj organizaciji	Proračun % unutar Sa sigurnosti i zdravljem na radu bavite se kao:	2 3,6%	22 39,3%	7 12,5%	11 19,6%	7 12,5%	7 12,5%	56 100,0%
	Inženjer sigurnosti zaposlen u poduzeću s dozvolom za obavljanje zaštite na radu	Proračun % unutar Sa sigurnosti i zdravljem na radu bavite se kao:	0 ,0%	10 50,0%	0 ,0%	9 45,0%	1 5,0%	0 ,0%	20 100,0%
	Inženjer sigurnosti s.p., odnosno nositelj djelatnosti zaštite na radu	Proračun % unutar Sa sigurnosti i zdravljem na radu bavite se kao:	0 ,0%	7 58,3%	3 25,0%	2 16,7%	0 ,0%	0 ,0%	12 100,0%
	Savjetnik, inspektor, zaposlen u službi ministarstva, predavač	Proračun % unutar Sa sigurnosti i zdravljem na radu bavite se kao:	0 ,0%	10 71,4%	0 ,0%	3 21,4%	0 ,0%	1 7,1%	14 100,0%
Ukupno		Proračun % unutar Sa sigurnosti i zdravljem na radu bavite se kao:	2 2,0%	49 48,0%	10 9,8%	25 24,5%	8 7,8%	8 7,8%	102 100,0%

10,4% je onih koji rade kao inženjeri sigurnosti s.p., odnosno kao nositelji djelatnosti zaštite na radu, 12,2% je onih koji rade kao savjetnici, inspektori, zaposlenici ministarstva, predavači, a 6,1% ih se nije izjasnilo o zaposlenju.

Mišljenja glede stanja u usporedbi s Europskom unijom bila su dosta podijeljena. Unutar skupine inženjera sigurnosti – stručnih suradnika za zaštitu na radu u poduzeću ili drugoj organizaciji, njih 35,1% smatra da je stanje slično kao u EU, istovremeno ih 40,4% smatra da je stanje lošije. Slično je i u ostale tri zaposleničke skupine, osim unutar skupine inženjera sigurnosti - zaposlenih u poduzeću s dozvolom za rad na području zaštite na radu, gdje je malo veća razlika u postotcima, jer ih 44,4% smatra da je stanje slično kao u državama EU, 38,9% ih pak smatra da je stanje lošije nego je bilo u bivšoj SFRJ.

Većina anketiranih u svim skupinama smatra da je zadovoljstvo radnika sve manje, između skupine inženjera sigurnosti zaposlenih u poduzeću s dozvolom za rad, 47,4% ih smatra da nisu zadovoljni.

Na pitanje o zadovoljstvu posloprimaca, većina ih smatra da su zadovoljni. Stoga sa stajališta zadovoljstva, anketirani smatraju da su zaposleni znatno manje zadovoljni, a poslodavci su pak zadovoljni. Dakle, tu se može uočiti rascjep između poslodavaca i radnika koji ukazuje na to da poslodavci ne znaju da su radnici nezadovoljni.

Većinsko mišljenje inženjera sigurnosti, stručnih radnika za sigurnost na radu, anketiranih o stanju sigurnosti i zdravlja na radu posredno ukazuje na potrebu za promjenama, korekcijama, odnosno poboljšanjima postojećeg sustava sigurnosti i zdravlja na radu u RS (Pavlič, 2004.).⁵

⁵U čemu će biti, odnosno kakve promjene očekuje struka – značajnost sigurnosti na radu u sustavu sigurnosti i zdravlja na radu vidljivo je iz rezultata istraživanja drugog dijela ankete o prioritetnim ciljevima i mjerama sigurnosti i zdravlja na radu. Više o tome u: Pavlič, M., Određivanje prioriteta u nacionalnom programu sigurnosti na radu u Republici Sloveniji, magistarski rad, VŠSR, Zagreb, 2004.

Slična mišljenja, rezultate postojećeg stanja sigurnosti i zdravlja na radu, na nešto manjem uzorku opisuje i istraživanje provedeno godinu dana kasnije (Ninčević, 2006.).

Bit će potrebno oživiti slovenske istraživačke potencijale na području sigurnosti i zdravlja na radu, usredotočivši se pritom na praktične rezultate i koristi pri nadzoru opasnosti na radnim mjestima. Usklađenim djelovanjem potrebno je udružiti istraživačke organizacije i stručne institucije u cijeloj državi. U Republici Sloveniji bi morali investirati u razvoj znanja, jer ćemo jedino tako prevladati trenutne i buduće probleme vezane uz sigurnost i zdravlje na radu. Znanje i odgovarajuću stručnost treba razvijati u samoj struci - znanosti sigurnosti na radu; na radnim mjestima, kod planera, tehničkog osoblja, nadzornih službi i općenito kod svih zanimanja koja posredno ili neposredno utječu na sigurnost radnih mjesta, kao i u svim vrstama i stupnjevima odgojnih i obrazovnih programa.

Država je odgovorna za zakonsko uređenje (reguliranje) i provođenje sigurnosti i zdravlja na radu na radnom mjestu (Takala, 2003.). To je i bio razlog zašto smo u Republici Sloveniji prihvatili nacionalne prioritete (*Resolucija o nacionalnom programu varnosti in zdravlja, 2003., Strašek, 2002.*). Smatramo da je u reviziji prioriteta, modelu nacionalnih prioriteta, koji su osnova za svaki nacionalni program sigurnosti i zdravlja na radu, potrebno uzeti u obzir:

- istraživanje razvoja sustava sigurnosti i zdravlja na radu
- analize stanja sigurnosti i zdravlja na radu
- iznesene rezultate provedene ankete među stručnim radnicima na području sigurnosti i zdravlja na radu – inženjerima sigurnosti
- analizu dostupne dokumentacije inspektorata RS za rad i
- strategije Europske unije o sigurnosti i zdravlju na radu.

Identificirano je pet nacionalnih prioriteta s posljedičnim djelovanjem koji će pomoći dose-

gnuti kratkoročna i dugoročna poboljšanja, kao i dugoročne kulturne promjene na području sigurnosti i zdravlja na radu. Ti prioriteti trebaju:

- umanjiti učestalost i težinu ozljeda na radu na prioritetnim područjima
- učinkovitije procjenjivati, registrirati i spriječiti profesionalne bolesti i bolesti povezane s radom
- ukloniti rizik na razini projektiranja
- osnažiti sposobnost djelovanja vlade i struke sigurnosti i zdravlja na radu da utječe na rezultate
- izazvati interes za sigurnost i zdravlje na radu kod stanovnika, poslodavaca i posloprimaca.

Svaki od nacionalnih prioriteta treba biti periodički vrednovan, tako da ćemo lako odrediti njihovu važnost i učinkovitost. Ti će prioriteti biti poboljšani ili zamijenjeni novim prioritetima s obzirom na rezultate vrednovanja, kao što to određuje norma iz područja vođenja procesa sigurnosti i zdravlja (*OHSAS 18001, 1999.*). Administrativno određena granica rizika definirana je u propisima države, u inozemstvu također i propisima osiguravajućih društava. U državi imamo malo veću sigurnost od propisane u Europi, stoga i obvezne, pa kažemo da je sigurnost u državi kvalitetna (*Drusany, 2001.*).

ZAKLJUČAK

Namjena istraživanja bila je dobiti podatke i informacije o stajalištima struke sigurnosti o postojećoj kontroli poslovno-organizacijskog sustava sigurnosti i zdravlja u Republici Sloveniji. Pored utvrđenih općih podataka i informacija o radnim iskustvima i položaju struke, dobili smo ocjenu stanja kvalitete sigurnosti i zdravlja u RS, zadovoljstvo s institucijama na području sigurnosti i zdravlja, te ocjenu zadovoljstva slovenskih radnika i njihovih poslodavaca sa stanjem sigurnosti i zdravlja na radu. Istraživanjem je utvrđeno da su anketirani najmanje zadovoljni s istraživačkom aktivnosti na području sigurnosti, te s kojim sadržajima i/ili institucijskim područ-

jima struka još nije zadovoljna. Izradili smo model nacionalnih prioriteta na području sigurnosti i zdravlja na radu koji bi trebao biti pomoć svima koji sudjeluju u planiranju, provođenju ili nadzoru tog područja, te se neprekidno trude povećati kvalitetu života i rada.

LITERATURA

Bilban, M.: Ekonomski vidik poškodb pri delu, *Delo in varnost*, 51, 2006., 2, 25-36

Communication from the commission, Adapting to change in work and society: a new Community strategy on health and safety at work 2002-2006, Commission of the European communities, COM(2002) 118 final, Brussels, 11.03.2002

Drusany, V.: *Vodenje tveganja v podjetju*, Ljubljana, 2001.

Easterby, S., Thorpe, R., Lowe, A.: *Management Research: An Introduction*, Sage, London, 2002.

Eurostat»Statistics in focus«, Population and social conditions: No 17/2001 »Accidents at work in the EU 1998-99 in No 17/2001 »Work-related health problems in the EU 1998-99«

Eurostat, Labor force survey, 1999. (ad hoc modul)

European Governance – a White paper, COM (2001) 428 final, 25. 7. 2001.

Gspan, P.: *Analiza in presoja varnosti pri delu*, Zavod RS za varstvo pri delu, Ljubljana, 1996.

Markič, M.: Strateško planiranje kot orodje za udejanjanje politike varnosti in zdravja pri delu, U: *Međunarodni seminar Smernice evropske zveze na področju varnosti*, Portorož, 5, 1999., 18-29.

Ninčević, A.: Ocena praktične rabe Zakona o varnosti in zdravju pri delu, *Delo in varnost*, 51, 2006., 2, 37-44.

OHSAS (Occupational Health and Safety Assessment) 18001, 1999.

Pavlič, M.: *Određivanje prioriteta u nacionalnom programu sigurnosti na radu u R Sloveniji (magistarski rad)*, VŠSR, Zagreb, 2004.

Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja, Ur. list RS, br.. 126/03.

Strašek, V.: Varnost in zdravje pri delu in družbena odgovornost, *Delo in varnost*, 47, 2, 2002, 60–63.

Takala, J.: *A safety culture that can save lives*, Safe work program, ILO, Geneva, 2003.

THE QUALITY OF OCCUPATIONAL SAFETY AND HEALTH AS A BASIS FOR THEIR CONTROL

SUMMARY: The chief intention of the study was to obtain information and data on the expert opinion regarding the current control of the system of safety and health in the businesses and organisations in the Republic of Slovenia. For this purpose we conducted a quantity study with a random sample comprising 280 experts with different experience in occupational safety. The questionnaire featured six groups of questions intended to reveal the subjects' objective knowledge of the quality of occupational safety and health. In addition to the general information and data on work experience and professional status, we gained an insight into the quality of occupational safety and health in Slovenia and were provided with an assessment of the satisfaction with the occupational safety and health shown by Slovenian workers and their employers. A model was designed stating the national priorities in the area of safety and health that should aid all those participating in the planning, implementation and monitoring of this area and those who are working to improve the quality of life and work.

Key words: *questionnaire, employers, employees, quality, priority model, companies and other organisations, status, professional public, safety and health, satisfaction*

Original scientific paper

Received: 2007-04-26

Accepted: 2008-04-04